

Velká francouzská revoluce (1789-1794/1799)

Příčiny, situace ve Francii

- po smrti Ludvíka XIV. zdevastovaná říše, tisíce žebráků, Ludvík XV. (jeho pravnuke), ve válkách slezských proti Marii Terezii, ve válce sedmileté už na straně Marie Terezie, ztráta území v Kanadě a Indii, Ludvík XVI. (jeho vnuk), za něj vypukne VFR
 - absolutismus, cenzura, katolicismus, žádná svoboda projevu, nesnášenlivost vůči jiným než katolickému náboženství (po zrušení ediktu nantského)
 - Marie Antoinetta (manželka Ludvíka XVI.): Francouzi ji výrazně nesnáší („pyšná Rakušanka“), nakupuje šperky, pořádá párty, mastí hazardní hry → neoblíbená
 - tehdy nejhlubší a nejlidnatější stát v Evropě
 - tři stavové: duchovní (privilegované), aristokracie (privilegované), zbytek
 - ekonomická situace: daně, desátky, odpustky, velkostatky nemají peníze na rozvoj
 - v Anglii začíná průmyslová revoluce, tady ne, podnikání brzdí cechy a manufaktury
 - hrozba finančního kolapsu, nákladný život ve Versailles, zvyšování státního dluhu, pomáhání americkým osadám (rozpočtově nefiskální)
 - neúroda, konkurenční levné zboží z Anglie
 - střídání finančních ministrů, nestabilita
- 5.5.1789 svolání generálních stavů do Versailles (duchovní a aristokracie), pověření králem východisko této jízlivé situace, ideální zdanit bohaté stavy, což nechťejí, král se zase nechce vzdát absolutismu,
- 17.6.1789 nakonec se třetí stav prohlásil za národní shromáždění, cílem je zrušit absolutismus a vypracovat ústavu omezující krále, v duchu osvícenských myšlenek se musí rozdělit státní moc na tři složky, lidé si jsou rovni před zákonem, král samozřejmě nesouhlasí, nechce, aby dál pokračovali
- král se tajně připravuje na vojenský zásah
- 14.7.1789 DOBYTÍ BASTILY, počátek VFR, královské vězení, symbol absolutismu, děla na pevnosti byla natočena na chudinské čtvrti, to se lidem nelíbí, proto na ni zaútočili, dobyli ji, bylo tam však jenom asi sedm vězňů, důležité spíš jako symbol, rovněž ovládají pařížskou radnici
- 4.8.1789 ZRUŠENÁ PRIVILEGIA: rovnost před zákonem, zrušení šlechtických privilegií, zrušení poddanství
- 26.8.1789 *Deklarace práv člověka a občana*: formulovány základní lidská práva
- 5.10.1789 rozzuřený dav (nemají na jídlo) vtrhl do královského sídla ve Versailles a donutil ho, aby se přestěhoval do Paříže

Konstituční monarchie

- útěk krále z Francie k Belgii (Varennes), chce obnovit svoji pozici ve Francii a absolutistickou monarchii, byl však poznán a vrácen zpět do Paříže
- (3.9.) 1791 zákonodárne shromáždění pracuje na ústavě, která vyšla v platnost
- konec absolutismu, konstituční monarchie = moc panovníka je omezena ústavou
- dělba státní moci na tři složky:
 - moc zákonodárna: Zákonodárne národní shromáždění, vzešlé z voleb
 - moc výkonná: vláda + král, jmenuje ministry, vláda se zodpovídá Zákonod. shromáždění (= parlamentu)
 - moc soudní, soudci též voleni

- volby výrazně omezeny: *majetkový cenzus*, smí volit jen bohatí (asi čtyři miliony voličů)
- decentralizace státu, některé kompetence přeneseny na departementy (= kraje)
- působení tzv. politických klubů, zárodky politických stran:
 - *girondisté*: umírnění stoupenci republiky, tehdejší levice, reprezentují spíše bohatší vrstvy
 - *cordellíéri*: nejradikálnější republikáni, levice (Danton, Marat) a časem k nim přibudou i
 - *jakobíni*, ze začátku „klub přátel monarchie“, po příchodu Robesierra se zradikalizovali, stoupenci monarchie
 - *feullanti*: stoupenci monarchie (La Fayette)
- *sanculotti*: nejchudší pasivní občané, nemohli volit
- stát nemá peníze, zrušily se dávky, ale nestačily se stvořit nové, stát nemá peníze ⇒ obracejí se na církve ⇒ nesouhlas některé části občanů

Vznik republiky

- tehdy v rakouských zemích vládne bratr Marie Antoinetty Leopold II., obrací se na jeho pomoc, Rakousko (a také Prusko a další německy hovořící státy) souhlasily s tím, že francouzskému králi pomohou obnovit monarchii za pomoci vojenské intervence

duben 1792 impuls k tomu, aby girondisté vyhlásili Rakousku PREVENTIVNÍ VÁLKU

- nebyli schopni válčit kvůli některým monarchistickým generálům, cizí armáda se blíží k francouzským hranicím, dobrovolníci z Marseilles si zpívají Marseillaisu a podařilo se jim cizí armádu zastavit → symbol revoluce, později hymna

9./10.8.1792 POVSTÁNÍ V PAŘÍŽI, vyhlášena pařížská Komuna = společnost rovných, král zatčen a uvězněn

- vyhlášeny volby do Národního Konventu, většinu získávají girondisté, volební právo už mají všichni

21.9.1792 hned na prvním konventu vyhlášena republika, sesazen král, Francouzi den před tím zásadně porážejí zahraniční armády

- král obviněn z velezrady

21.1.1793 král popraven, jejich syn Ludvík později umírá

Jakobínská diktatura (2.6.1793-27./28.7.1794)

⇒ rozruch ve Evropě, všichni monarchové se přidávají na stranu intervenčních armád (Británie, Španělsko, Nizozemsko), složitá situace

- v departmantech protirevolucionářské vzpoury, rolnické nepokoje ve Vendée
- jakobíni prosazují tzv. *malé maximum*: maximální ceny obilí a mouky

2.6.1793 nepřehledné a složité situace využívají jakobíni, zorganizují nové POVSTÁNÍ V PAŘÍŽI, popravili girondisty, ujímají se moci, v čele **Maxmilien Robespierre** – diktatura jakobínů

- vypracována nová jakobínská ústava, nevešla nikdy v platnost (čekalo se, než skončí válka, co se nestalo) je plánována nulová dělba státní moci, všechna moc je v Konventu
- v rámci Konventu vytvořen výbor pro veřejné dobro vedený Robespierrem, všichni nepřátelé jakobínů likvidováni, měl Francii chránit před zahraniční intervencí
- zavedení branné povinnosti s cílem účinně bojovat se zahraničními vojsky, řada velitelů nerozvážně posílá nováčky do války možná díky tomu se intervenční armádě daří a dostává se i za území Francie

- sťata i Marie Antoinetta
- kult Nejvyšší bytosti: zaveden místo katolictví, deismus (bůh stvořil svět, ale dál už nezasahuje)
- nový kalendář se začátkem za vzniku republiky (ne za Krista)
- zavedeny metrické jednotky
- *velké maximum*: maximální ceny vztahující se na základní zboží (potraviny), stanovily maximální mzdy

1793 válčené úspěchy **Napolena Bonaparte**, vyhánění Angličany z přístavu Toulon

červenec 1793 Jean Paul Marat (cordellier), zavražděn ve vaně Charlottou Corday, pochybnosti okolo jeho smrti

- Dekrety podezřelých: zkrácené procesy
- Danton (umírnění): „dost už bylo poprav“ → popraven x zběsilí (héberisté)
- odhalování nepřátel revoluce, ne vždy prokazatelně

červen 1794 *velký teror*: všichni, kdo nesouhlasí s Robespierrem skončí na popravišti, i jeho vlastní zastánci v parlamentu si nebyli jisti svým krkem

- Robespierrovi nabízí titul diktátora, odmítá a chystá se zakročit proti svým spojencům, kteří zneužili situace a jakkoliv se obohatili

→ poslední kapka, spiknutí proti Robespierrovi, svržen, dle nového kalendáře 9. thermidoru *thermidorský převrat*

28.7.1794 POPRAVA ROBESPIERRA

Thermidorská reakce (období direktoria) 1794-1799

- republika zůstává zachována, moc v rukou bohatých
- konec řízeného hospodářství: maxima a minima zrušena → nárůst cen
- teror proti jakobínům, jako vyřízení účtů
- ve společnosti panuje nespokojenost, nikdo není spokojen
- Francie úspěšná ve válkách, místo obranných už útočné, mír s Pruskem, Nizozemím a Španělskem

srpen 1795 nová ústava = *direktorium*, konec Konventu, moc výkonnou má pět direktorů, moc zákonodárná v rukou Radě 500 (dolní komora) a Radě starších (horní komora)

- pokusy o změnu systému: SPIKNUTÍ ROVNÝCH v čele s Babeufem, snažili se nastolit primitivní komunismus, po odhalení spiknutí popraven
- royalisté (stoupenci monarchie) též chystali státní převrat, potlačil je Napoleon Bonaparte
- je zapotřebí někoho, kdo stabilizuje situaci → tím je Napoleon Bonaparte

9.11.1799 státní převrat vedený Napoleonem Bonapartem, definitivní konec revoluce

- moc na sebe strhlo kolegium tří konzulů → období konzulátu, Napoleon prvním konzulem
- platí do roku 1804, kdy se z Napoleona stává císař

2.8.1802 Napoleon v referendu získal titul doživotního konzula

2.12.1804 stává se císařem

Napoleonská doba

- z Korsiky, údajně měl rád matematiku, první manželka Josefina Beauharnais, žádný syn

Domácí politika

- potřeba nalezení silné osoby, kterou byl Napoleon
 - opírá se o vzdělanou vrstvu byrokratů
 - u moci jsou bohatí podnikatelé a obchodníci
 - vybízeli emigranty, aby se vrátili zpátky
 - uděloval ocenění za zásluhy o stát, s tím cílem zaveden nový řád *Čestné legie*
- (1804) občanský zákoník *Code Civil*, považován za jeden z prvních moderních občanských zákoníků, zaručuje rovnost před zákonem, dědit mohou všichni synové (do té doby funguje tzv. *majorát*, tedy dědí nejstarší syn), povolení manželského rozvodu
- (1801) konkordát s papežem, katolická církev ztratila spoustu majetků, tímto se tedy narovnaly vztahy mezi státem a papežem
- doba provázena cenzurou, trestání protistátních aktivit
 - založení *Banque de France*, francouzské banky, centrální banka Francie
 - zlikvidování inflace, modernizace školství, cílem je produkovat vzdělané občany oddané státu
 - pravidelně vybírány daně, vytvoření Napoleonovy velké armády *Grande Armée*
 - „chudým dal, co potřebovali, bohatým, co chtěli“

Zahraniční politika

- excelentní strateg a vojevůdce
- 1792-1797 PRVNÍ KOALIČNÍ VÁLKA, vpád do Belgie, mír s Pruskem
- 1796-1797 tažení na Apeninský poloostrov, kde jsou všechna území ovládána Habsburky a Bourbony, je tam tedy vítán, taktika bleskového úderu, postupně dobyl území, ze kterých vytvořil tzv. *sesterské republiky*
- Helvétská (dnešní Švýcarsko) a Batavský (dnešní Nizozemí) sesterská republika
- (1797) MÍR V CAMPO FORMIO s Rakouskem, které tím uznává, že ztrácí Habsburské území v Itálii a Belgie
- velkým konkurentem je Velká Británie, zahajuje tedy tažení do Egypta, chce přerušit jejich cesty do Indie
- 1798-1799 úspěšné pozemní bitvy
- neúspěšné námořní bitvy u Akry a u Abukiru, protože narazil na skvělého britského vojevůdce Horatia Nelsona
 - nalezení Rosetské desky u Nilu, díky ní mohl Jean-François Champollion doložit hieroglyfy
 - poté se vrací do Francie, kde provádí převrat, nastoluje éru konzulátu, ve kterém se stává prvním konzulem

Druhá koalice (Anglie, Rusko, Rakousko a spol.)

- 1798 Rusové vpadli do severní Itálie pod vedením A. V. Suvorova a obsazují Milán, jednu ze sesterských republik
- Rusové se nakonec z koalice stáhli, protože Britové bez konzultace obsadili Maltu
- 1800 tím se otevřela cesta Napoleonovi přes Alpy do Itálie
- 1800 v BITVĚ U MARENGA poráží Rakousko a znovu získává své území
- 1801 MÍR V LUNÉVILLE Rakousko znovu potvrzuje ztrátu Lombardie a Belgie

- tři roky „ozbrojeného míru“ s Anglií, chystá se, ale neválčí

1804 získává titul císaře, Francie se stává císařstvím

Třetí koalice (Anglie, Rakousko, Rusko, Švédsko)

- příprava invaze na britské ostrovy, pozornost Francouzů se obrátila na Rakousko

21.10.1805 BITVA U TRAFALGARU, v této námořní bitvě proti francouzsko-španělské flotile se postavili Britové v šele s Horatiem Nelsonem, Britové vyhráli, Nelson však byl smrtelně zraněn

(15.-20.10.1805) BITVA U ULMU, Francie opět vítězí nad Habsburky vedené vévodou Karlem, bratrem Františka II., též jim pomáhali Rusové pod vedením Kutuzova

3.11. vstup Napoleona do Vídně

2.12. BITVA U SLAVKOVA = bitva tří císařů : car ALEXANDR I., František II., vítězí Napoleon a donutí je podepsat tzv.

6.12. *Bratislavský mír*: Rakousko-Uhersko ztrácí značná území

Čtvrtá koalice (Prusko, Velká Británie, Rusko, Švédsko)

- Napoleonovi se podařilo získat celá Apeninský poloostrov

(1806) rozbití SŘŘ Napoleonem, místo ní stvořil *Rýnský spolek*, jehož byl protektor, František II. (tehdejší císař SŘŘ) už se nemůže titulovat jako císař, protože SŘŘ už neexistuje

- porážka Pruska, z pruské části Polska (získané při trojím dělení Polska) vytvořil *Velkovévodství varšavské*
- po dobytí Berlína vyhlásil *kontinentální blokádu*: zákaz obchodu s Velkou Británií, Francouzi však nebyli schopni nahradit britské zboží, dohoda byla porušována

1807 Rusové šli na pomoc Prusku proti Napoleonovi: BITVA U JÍLOVÉHO mezi ruskem a Napoleonem, která dopadla nerozhodně

1807 BITVA U FRIENDLANDU porážka Rusů, Napoleon získává královec a vytlačují Rusy

červenec 1807 *mír v Tylži* s Rusy (Rusové mají dodržovat kontinentální blokádu a bylo jim slíbeno Finsko) a Prusy (Prusové uznávali své ztráty a vznik knížectví varšavského, vznik Ránského spolku atd.)

1807 Napoleon obsazuje Portugalsko, protože se odsud do Evropy vyváží britské obilí

1808 Napoleon útočí na Španělsko, díky tomu sesazení Bourboni, králem se stal Napoleonův bratr Josef I., ve Španělsku však nespokojenost, přišli jim na pomoc Angličané, nakonec se jim podařilo Francouze vyhnat

Pátá koalice (Velká Británie, Rakousko)

1809 BITVA U ASPERN proti Rakousku, Napoleon poražen, BITVA A WAGRAMU a BITVA U ZNOJMA už však prohrává Rakousko

→ *Vídeňský mír*, ztrácí další území

- k uzavření nové spojenecké smlouvy mezi Francií a Rakouskem přispěl ministerský předseda Metternich, kterému se podařilo s nimi navázat spolupráci a uzavřít spojeneckou smluvu, mimo jiné zorganizoval svatbu Františka I. s Marií Luisou

1810 Napoleon obsadil Holandsko, kde vládne další Napoleonův bratr Ludvík

→ Napoleon ovládá většinu Evropy

Šestá koalice (Velká Británie, Španělsko, Rusko)

1812 TAŽENÍ DO RUSKA

- vynutil si na Prusku a Rakousku podporu, jenže to se potom změnilo
- překročení Němenu, BITVA U SMOLENSKA, BITVA U MOSKVVY si vyžádaly znečné ztráty, ale nelze říci, která ze stran byla vítězí
- ruský velitel Kutuzov volí taktiku spálené země: vrací se stejnou cestu a drancují vše, k čemu přijdou
- císař sídlí v Petrohradu, je tam strašná zima, žádná nabídka na mír nepřichází, proto se Francouzi stáhnou zpátky
- okupování skončilo přechodem Francouzů přes řeku Berezinu (přechod smrti), vyžádala si značné množství úmrtí
- Napoleon je tam nechává a na saních vyráží směrem do paříže, aby tam zformoval novou armádu, což znamenalo navýšení daní → snížení popularity

1813 Španělé za pomoci Angličanů vyhánějí Francouze ze Španělska, připravuje se další válka mezi spojenci a Napoleonem

16.-19.10.1813 BITVA NÁRODŮ u Lipska mezi Napoleonem a Rusko-prusko (Blücher), Rakousko (Schwarzenberg), Švédsko (Bernadotte), Napoleon poražen → válka se přesouvá na území Francie, obklíčení Paříže

1814 Napoleon kapituluje, později abdikuje a pokusil se o sebevraždu, neúspěšně

- převezl jako vězeň na ostrov Elba → Francie donucena k podepsání *Prvního pařížského míru*: Francie se má vrátit k hranicím z roku 1792, má některé odevzdat pevnosti, do čela Francie se vrací dynastie Bourbonů (Ludvík XVIII., bratr Ludvíka XVI., protože Ludvík XVII. záhadně zemřel), jinak jsou všechny Napoleonovy instituce zachovány

9. 1814-6. 1815 *Vídeňský kongres*, nemohou se shodnout, této situaci využije Napoleon, uteče z Elby, přistane u Cannes a zamířil na Paříž s cílem znovu se ujmout moci

20.3.-18.6.1815 to se mu podařilo, *Stodenní císařství*, Napoleon ihned utíká do Belgie

16.6.1815 BITVA U LIGNY, poráží Prusko

18.6.1815 BITVA U WATERLOO, definitivní porážka Napoleona Angličany (Wellington), Prusy (Blücher) a Nizozemci

22.6.1815 Napoleon podepisuje druhou abdikaci, tentokrát ho Angličané deportovali na ostrov Sv. Heleny

- Francie donucena podepsat *druhý pařížský mír*, daleko přísnější, ztráta území, válečné reparace, musí vrátit všechna ukradená umělecká díla

–zde končí test–

Vídeňský kongres 1814-1815

- cíl: uspořádat Evropu po napoleonských válkách
- *tančící kongres*, přes 100000 účastníků, 700 diplomatů, zastoupení všech evropských zemí
- hlavní velmoci: Rusko (car Alexandr I.), Prusko (král Friedrich Vilém III.), Rakousko (František I., kancléř Metternich) a Británie (vévoda Wellington), nicméně určitý hlas má i Francie (ministr zahraničí de Talleyrand)
 1. restaurace zaniklých dynastií
 2. systém rovnováhy sil v Evropě, žádný stát nemá převahu
 3. státy spolu budou spolupracovat
 4. územní změny na mapě Evropy:

- Prusko (největší německy mluvící země) i Rusko (velkovévodství Varšavské, Finsko) získává značná území
- Rakousko získává území v severní části Apeninského poloostrova
- Francie: vrací se k hranicím před rokem 1792
- Velká Británie získává přístup k důležitým strategickým bodům (Cejlón, Mys Dobré naděje)
- spojení Švédska a Norska do personální unie (bude trvat až do roku 1905), Švédským králem maršál Bernadotte
- Nizozemské království: spojení severního a jižního Nizozemí
- z Rýnského spolku vznikl Německý spolek – 39 států, zástupci těchto států se schází na sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem
- Itálie zůstává rozdrobená
- Švýcarsko: konec sesterské Napoleonovy republiky, obnovena konfederace 21 kantonů, kongres garantuje neutralitu

5. *kvietismus* = snaha o neměnnost těchto domluvených výsledků

6. svatá aliance: spolupráce Ruska, Rakouska a Pruska vnášet do politiky různé křesťanské principy